

15.10.2017

REETABLERINGSPLAN FOR VILLREINBESTANDEN I NORDFJELLA SONE 1

Villreinbestanden i Nordfjella sone 1 skal reetableres etter sanering av hele bestanden grunnet skrantesjuka.

Utførende institusjoner

Mattilsynet og Miljødirektoratet

Utgiver

Mattilsynet

Dato

15.10.2017

Antall sider

15

Forsidebilde

Villrein i Nordfjella. Olav Strand ©

Referansenummer Mattilsynet

2017/68547

M-nr. Miljødirektoratet

M-844|2017

Refereres som

Mattilsynet og Miljødirektoratet 2017. Reetableringsplan for villreinbestanden i Nordfjella sone 1.

Kontaktopplysninger

Mattilsynet hovedkontor
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
www.mattilsynet.no

Miljødirektoratet
Postboks 5672 Sluppen
7485 Trondheim
www.miljodirektoratet.no

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag.....	4
2	Introduksjon.....	4
3	Vurderinger og usikkerheter	4
4	Aktuelle kildebestander og metoder for overføring.....	5
4.1	Metode for overføring	6
4.1.1	Driving av villrein	6
4.1.2	Immobilisering og frakting av rein med motorisert transport.....	6
4.2	Aktuelle kildebestander til reetablering av sone 1	7
4.2.1	Hardangervidda.....	7
4.2.2	Nordfjella sone 2	7
4.2.3	Setesdal-Ryfylke villreinområde og Brattefjell-Vindeggen villreinområde.....	7
4.2.4	Dovre/Rondane-regionen	7
4.2.5	Lærdal/Årdal	7
4.2.6	Tamrein.....	8
4.3	Samlet vurdering av kildebestand og metode for overføring	8
4.4	Vurderinger basert på nye genetiske undersøkelser.....	8
5	Friskmelding av kildebestander	9
5.1	Metoder for friskmelding	9
5.2	Testing av villreinbestander i Norge	9
6	Forvaltning av bestandene	10
6.1	Forvaltning av kildebestander.....	10
6.2	Forvaltning og jakt.....	11
6.3	Involvering av aktører	11
6.4	Rein som overføres til sone 1	11
6.5	Oppfølging av overførte dyr	12
7	Brakkleggingsperioden i Nordfjella sone 1	12
7.1	Varighet av brakkleggingsperioden	12
7.2	Arealforvaltning	13
8	Økonomi.....	13

1 Sammendrag

Det er besluttet at villreinbestanden i Nordfjella sone 1 skal saneres. Deretter må området brakklegges i flere år før friske dyr kan føres inn og reetablere en villreinbestand i området. Miljødirektoratet og Mattilsynet har utarbeidet en nærmere plan for hvordan reetableringen kan skje. Her drøfter vi ulike kildebestander, metoder for overføring av dyr og friskmelding av kildebestander. Videre diskuteres forvaltning av ulike bestander. Avslutningsvis gir vi et kostnadsestimat.

2 Introduksjon

Det er et mål å prøve å bli kvitt skrantesjuka i Norge. På bakgrunn av vitenskapelige anbefalinger skal derfor den smitta villreinbestanden i Nordfjella sone 1 fjernes. Uttaket er fastsatt av Mattilsynet 15. september 2017 i forskrift om avlivning av villrein i og fra Nordfjella sone 1, Buskerud, Hordaland og Sogn og Fjordane, og skal gjennomføres i tråd med saneringsplanen for uttaket av villreinstammen i Nordfjella sone 1, dato 15.6.2017.

Vi skal reetablere en frisk villreinbestand i Nordfjella sone 1 etter at området har ligget i brakk i minimum fem år. Landbruks- og matdepartementet ba i [brev av 23.6.2017](#) Mattilsynet og Miljødirektoratet om å lage en plan for denne reetableringen.

Rapporten fra en egen reetableringsgruppe er brukt som utgangspunkt for planen. I tillegg ble det i september 2017 gjennomført et møte med fag- og ressurspersoner, herunder lokal villreinforvaltning og grunneierinteresser, som har bidratt med innspill.

Denne reetableringsplanen omtaler flere temaer som må vurderes videre i årene som kommer. Planen skal tilpasses ny kunnskap. Det er lagt stor vekt på at planen skal være konkret, men alle detaljer er ikke omtalt her.

3 Vurderinger og usikkerheter

Pågående forsknings- og kartleggingsprosjekter gir oss ny kunnskap om smittestoffet og dets forekomst blant dyr og i miljøet i Norge. Slik ny kunnskap kan påvirke gjennomføringen av reetableringsplanen.

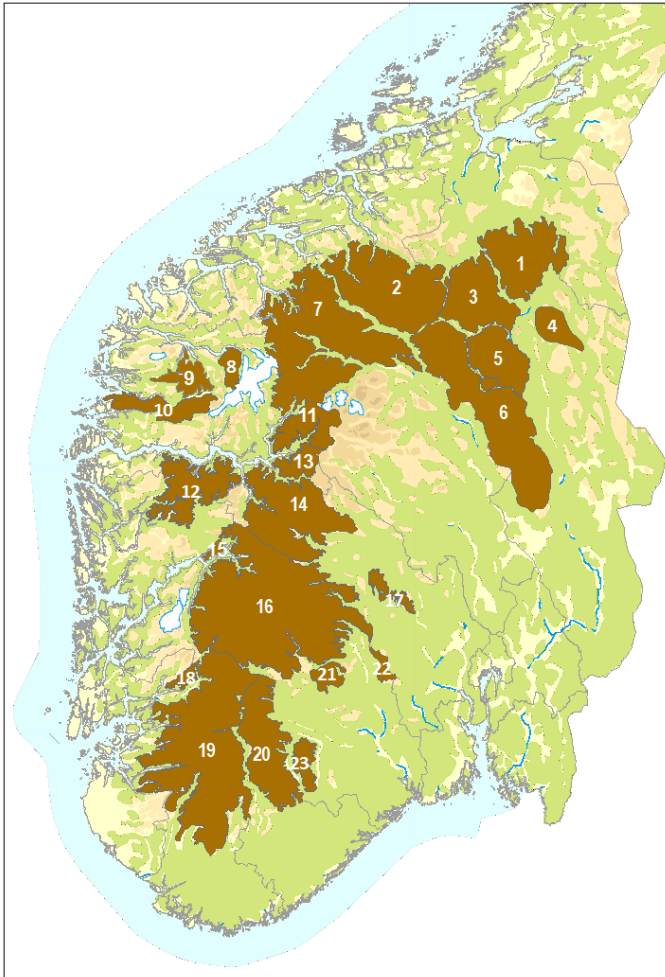
Dersom vi finner den klassiske skrantesjukavarianten i andre villreinbestander enn i Nordfjella sone 1, vil Mattilsynet og Miljødirektoratet vurdere hvordan dette får betydning for reetableringen.

En forutsetning for vellykket reetablering, er en vellykket brakkleggingsperiode. Denne planen omtaler derfor kort noen viktige elementer som må følges opp i forbindelse med brakkleggingen.

4 Aktuelle kildebestander og metoder for overføring

Det er naturlig å vurdere å hente dyr fra de tre genetiske hovedgruppene av rein vi har i Norge i dag; bestandene i Langfjella regionen (område 14-20), i Rondane/Dovre-regionen (område 2, 3, 5, 6), eller tamrein.

Langfjella var tidligere et sammenhengende område som ble brukt av villrein. I dag er området mer fragmentert grunnet menneskelig påvirkning, og villreinbestandene er i stor grad isolert mellom ulike forvaltningsområder (se figur 4.1). Det langsiktige målet er likevel å ivareta store, sammenhengende leveområder for villrein, herunder bryte ned barriereeffekter som begrenser områdebruken i dag.

Figur 4.1. Kartet viser de ulike 23 forvaltningsområdene for villrein i Norge. Nordfjella er område 14, hvor sone 1 den nordligste delen av området. Hardangervidda er område 16.

4.1 Metode for overføring

4.1.1 Driving av villrein

Villrein kan drives slik at de selv går til Nordfjella sone 1. Ved bruk av driving, kan man ikke håndplukke hvilke dyr som skal overføres, men må i stor grad ta de som følger med flokken. Gjennomføres driving i den perioden av året bukkeflokker går separat fra fostringsflokker med simler, kalver og ungdyr, vil driving kunne ivareta nødvendig kjønns- og alderssammensetning.

Utfordringen er at dyr som går selv, lettere kan prøve å gå tilbake til området de kom fra. Denne faren er vurdert som relativt stor. Det positive med å drive dyr er at vi kan få med oss mange dyr på en gang, og at vi samtidig kan bidra til å reetablere de gamle vandringsrutene mellom de fragmenterte områdene i Langfjella. Det siste vil være i samsvar med strategien som er bygget rundt de Europeiske villreinregionene.

Det settes opp viltgjerder langs viktige trekkpassasjer mellom Nordfjella sone 1 og sone 2, noe som vil redusere muligheten for at villrein kan trekke sørover og ut av området. Tilsvarende er det satt opp gjerde på strategiste strekninger langs riksveg 52 nord for sone 1. Dette gjerdet skal hindre at villrein ikke trekker ut av området nordover og at tamrein ikke trekker inn i villreinområdet.

4.1.2 Immobilisering og frakting av rein med motorisert transport

Det er mulig å immobilisere og frakte rein med helikopter eller bil. Ved en slik metode har vi større kontroll over hvilke enkeltdyr som blir med i transporten, og vi kan for eksempel håndplukke ungdyr som er mindre tradisjons- og stedbundne. Dyrene vil heller ikke kjenne veien tilbake dit de kom fra. Dette fører til at risikoen for at dyrene returnerer blir mindre, kanskje tilnærmet borte.

Flytting av villrein med helikopter eller bil krever at dyret er bedøvet i en eller annen form. Normal tidsbruk under en merkeoperasjon for villrein er inntil én time, noe som ikke ser ut til å påvirke dyrene negativt. Dette vil i stor grad dekke aktuell tidsbruk med helikopter. Dersom dyr skal fraktes med landbaserte transportmidler vil immobiliseringstiden bli lengre. Når immobiliseringstiden blir lang, så øker faren for respirasjons- og sirkulasjonssvikt. Med andre dyrearter har vi utført lange transporter på mer enn 20 timer, men det finnes ingen slik erfaring fra villrein eller caribou. Lengre transport er derfor forbundet med mer usikkerhet.

En mulighet er å samle rein i en beitehage for påfølgende immobilisering og flytting med dyretransport. Metoden krever anlegg både på fangststed og leveringssted, men fordelene er at dyrene ikke trenger å drives over store avstander.

Dersom dyrene fraktes med helikopter, må flere dyr fraktes og vekkes opp samtidig slik at de umiddelbart kan finne sammen i stedet for å trekke ut av området på leting etter artsfrender.

Alle individer som eventuelt fraktes med lastebil eller helikopter, må merkes med øremerke, og flere bør få påmontert GPS-sender for at vi skal ha kontroll på om dyrene vandrer ut av området de fraktes til.

4.2 Aktuelle kildebestander til reetablering av sone 1

4.2.1 Hardangervidda

Undersøkelser av genetisk variasjon viser at reinen i Nordfjella ikke er vesentlig forskjellig fra reinen på Hardangervidda eller de andre delbestandene i Langfjellaregionen.

Hardangervidda har et stort antall villrein, noe som gjør at det er mulig å hente mange dyr. Vinterbestanden er på ca. 11 000 villrein. Bestanden må friskmeldes ved at mange hundre dyr må testes årlig gjennom hele brakkleggingsperioden.

Hardangervidda villreinområde er stort, og avstanden til Nordfjella sone 1 kan gjøre det noe utfordrende å overføre dyr til området.

Hvor lang tid før en relativt stor bestand er etablert i sone 1 med dyr fra Hardangervidda, avhenger derfor av hvilken metode som dyr skal overføres med, jf. kapittel 4.1. Dersom man driver dyr fra Hardangervidda til Nordfjella sone 1, må dyrene passere igjennom Nordfjella sone 2, og det er en premis at Nordfjella sone 2 må være friskmeldt før overføringen av dyr starter. Lykkes vi med å drive mange villrein gjennom sone 2, kan en stor bestand etableres i sone 1 relativt raskt. Må dyrene bedøves og fraktes, vil det ta lengre tid da dette er en større og vanskeligere operasjon.

Det er imidlertid en risiko for at dyrene trekker tilbake til Hardangervidda etter at de er overført til sone 1, en risiko som ansees som større ved driving enn ved frakting av enkelt dyr med motortransport.

4.2.2 Nordfjella sone 2

Nordfjella sone 2 består av villrein med samme opprinnelse som dyrene i Nordfjella sone 1. Området har en mindre bestand på ca. 400 villrein. Når bestanden skal friskmeldes, må derfor en stor andel av dyrene testes over tid. Nordfjella sone 2 ligger geografisk tett inntil Nordfjella sone 1, noe som gjør avstand og transport av dyr enklere. Det vil være en risiko for at flokken kan returnere fra sone 1 til sone 2.

4.2.3 Setesdal-Ryfylke villreinområde og Brattefjell-Vindeggen villreinområde

Villreinen i disse områdene har samme opprinnelse som dyrene i Nordfjella sone 1 og er derfor aktuelle som kildebestander.

4.2.4 Dovre/Rondane-regionen

Villrein i Dovre/Rondane-regionen er genetisk ulik bestandene i Langfjella. Regionen har imidlertid flere villreinområder med relativt store bestander det kan være aktuelt å hente dyr fra. Avstanden er så lang at det vil kreves at hvert enkelt dyr bedøves og fraktes med motortransport. Selv om tilgangen på dyr er god, vil derfor metoden for overføring gjøre at det er relativt få dyr som vil utgjøre opphavet til en ny bestand i sone 1. Det vil derfor ta lengre tid før bestanden er bygget opp.

4.2.5 Lærdal/Årdal

Lærdal-Årdal villreinområde er vurdert til å være for liten til å kunne benyttes som kilde til reetablering.

4.2.6 Tamrein

Tamrein er genetisk ulik villrein. Dyrene er imidlertid mer tilvent mennesker, og transporten til Nordfjella sone 1 blir ansett som relativ enkel å gjennomføre, og mange rein kan fraktes samtidig. Fordelen med dette er at bestanden i Nordfjella sone 1 kan bygges opp raskt.

4.3 Samlet vurdering av kildebestand og metode for overføring

Vi ønsker at Nordfjella sone 1 reetableres av rein som har samme opprinnelse som dagens villrein i sone 1. Videre er det en fordel at bestanden rein skal overføres fra, er så stor at reetablering av sone 1 ikke tar for lang tid.

Direktoratene har lagt vekt på stedegenhet og mulig tilpasning, og genetisk sett anses det derfor som mest aktuelt å reetablere Nordfjella sone 1 med rein fra Langfjellaregionen. Av disse anses Nordfjella sone 2 og Hardangervidda som de to mest aktuelle områdene. Lærdal-Årdal villreinområde anses for å ha en for liten bestand til å kunne benyttes som kilde.

Det er i utgangspunktet ikke ønskelig å benytte tamrein til reetablering da dette ikke bidrar til å bevare villreinpreget i Nordfjella. Dersom vandringsruter etablerer seg på tvers av villreinområder i Sør-Norge, vil dette også bidra til ytterligere uønsket innblanding av tamreingener i villreinbestandene.

Av de metodene som vi har beskrevet, utpeker driving seg som den rimeligste og enkleste metoden. Sammenlignet med immobilisering og frakting av rein, vil driving også bidra til en raskere gjenoppbygging av bestanden i sone 1 da flere dyr kan overføres samtidig. Driving av villrein er imidlertid kun praktisk mulig med dyr fra nærliggende områder, nærmere bestemt Nordfjella sone 2 og kanskje Hardangervidda. Driving fra Hardangervidda anses som mer risikofyllt, grunnet faren for at dyrene returnerer til Norges største villreinområde med skrantesjuka-smitte, og grunnet den store avstanden til sone 1.

Basert på vurderingen over, vil en reetablering med villrein drevet over fra Nordfjella sone 2 være det foretrukne alternativet per nå. En kombinasjon med reetablering fra flere områder kan ikke utelukkes og må vurderes i tiden fremover. Dersom skrantesjuka oppdages i Nordfjella sone 2 eller på Hardangervidda, må reetableringsplanen tilpasses.

4.4 Vurderinger basert på nye genetiske undersøkelser

Det foregår studier på genetisk mottakelighet for skrantesjuka, og framtidig forskning kan komme til å gi oss kunnskap om eventuelle forskjeller mellom bestander og eventuell assosiasjon til resistens/mottakelighet til skrantesjuka. Det vil imidlertid være et behov for prøver av relativt mange positive dyr for å kunne si noe om eventuell genetisk variasjon i prionproteinene hos rein er assosiert til skrantesjuka. For å øke kunnskapen på dette området, kreves det at det stilles tilgjengelige ressurser til formålet.

Dersom undersøkelsene viser at rein med visse genotyper er mer mottakelige for skrantesjuka enn andre, kan dette kan være nyttig kunnskap i reetableringssammenheng. Det må derfor gjøres en ny vurdering av reetableringsplanen når vi får ny kunnskap.

5 Friskmelding av kildebestander

Ved overføring av rein til sone 1 er det en forutsetning at bestanden eller individene som overføres er frie for skrantesjuka. Det er uansett en forutsetning at sone 2 friskmeldes på bestandsnivå før reetablering av sone 1 starter.

5.1 Metoder for friskmelding

Det er nødvendig å friskmelde bestander der dyrene skal hentes fra. Dette krever at et betydelig antall dyr over flere år, fortrinnsvis fra jakt og fallvilt, testes. Testingen skjer med godkjente analysemetoder, og det benyttes prøver fra hjerne og fortrinnsvis også lymfeknuter. Hvor mange dyr som må testes i de ulike villreinområdene før bestandene kan friskmeldes er ikke kjent pr dags dato. Flere forskningsinstitutter jobber nå for å utvikle en modell som skal bidra til å svare på dette.

Et supplement til testing av bestander, er testing av hver enkelt rein som overføres til Nordfjella sone 1. Metoden for testing av levende dyr ved hjelp av rektalbiopsi er under utvikling. Det har blitt avdekket ett tilfelle av skrantesjuka med denne metoden. Basert på denne metoden alene kan vi ikke sikkert dokumentere fravær av prioner, men i kombinasjon med testing av bestanden, vil det styrke sannsynligheten for at det er friske dyr som settes ut. Testing av levende dyr vil være kostnadskrevenende da metoden fordrer at dyrene må immobiliseres før prøvetaking. Etter prøvetakingen må dyrene holdes fanget og under oppsyn inntil prøvesvar foreligger.

5.2 Testing av villreinbestander i Norge

I 2016 ble 44 villrein testet i sone 2, og hittil i 2017 er ca. 60 villrein fra samme område testet. Grunnet faren for at villrein i sone 2 kommer i kontakt med villrein i sone 1, kan imidlertid ikke friskmelding av sone 2 starte før all villrein i sone 1 er antatt fjernet.

Fra Hardangervidda villreinområde har det blitt testet omlag 1200 rein i 2016 og 2017. Ingen har fått påvist skrantesjuka. Det er likevel for tidlig å friskmelde Hardangervidda, og det er derfor viktig å fortsette å teste villrein fra Hardangervidda fram til reetablering av sone 1 starter.

Det er også viktig å friskmelde andre mulige kildebestander. Dette vil gi oss en sikkerhet i tilfelle skrantesjuka oppdages både på Hardangervidda og i Nordfjella sone 2. Det nasjonale kartleggingsprogrammet vil i de kommende jaktseongene derfor prioritere testing av bestander i Langfjella-regionen, det vil si Setesdal-Ryfylke villreinområde og Brattefjell-Vindeggen villreinområde. Hvis skrantesjuka oppdages i Langfjella, må det prioriteres å teste villrein i Snøhetta, Rondane og Knutshø villreinområder.

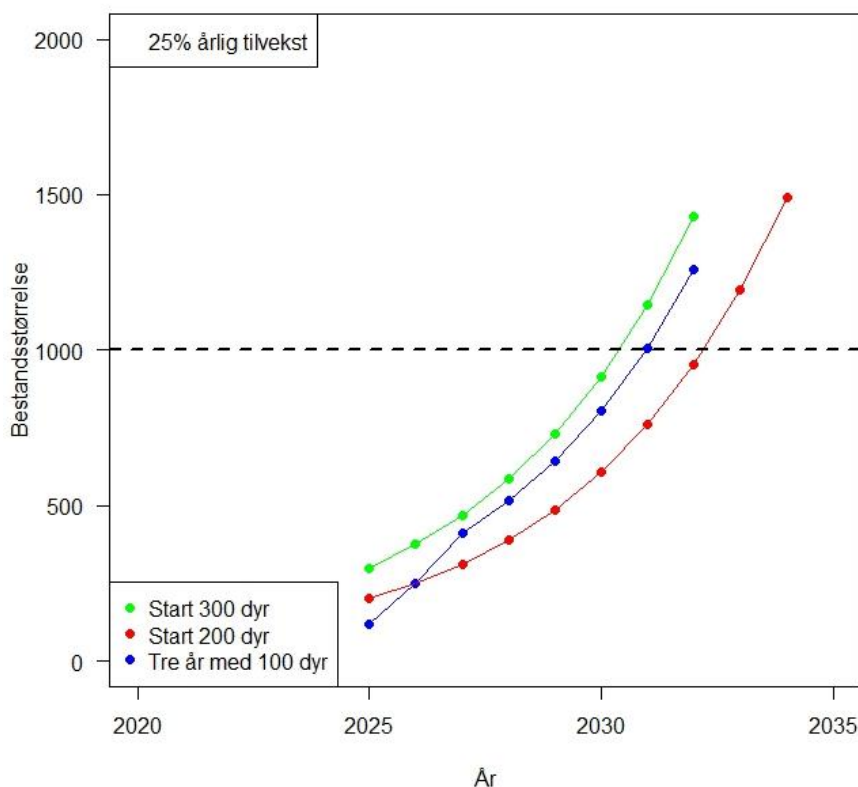
6 Forvaltning av bestandene

6.1 Forvaltning av kildebestander

I Nordfjella villreinområde er bestandsmålet til den lokale villreinforvaltningen 2000 vinterdyr, i sone 1, og 400 i sone 2. I dag er det i underkant av 400 villrein i Nordfjella sone 2. Lite beiteressurser og mye ferdsel gjør at området ikke kan holde en stor bestand over tid. Tilveksten av villrein i sone 2 er relativt dårlig, men det kan likevel tas ut et overskudd over noen år. I brakkeleggingsperioden kan overskuddet tas ut via jakt. Dersom området kan holde på et større antall dyr og man samtidig kan ta ut tilstrekkelig antall for friskmelding, må det vurderes om bestanden kan økes i tiden før overføring til sone 1.

Det er nødvendig at opptil 300 simler skal overføres fra sone 2 til sone 1. I simleflokkene vil det være både siste års kalv og åringsbukker. Overføringen kan skje ved at ca. 100 simler drives til sone 1 hvert år i tre år. En bukkeandel på ca. 15 % vil komme i tillegg til disse, det vil si ca. 15 bukker hvert år. Det er viktig å overføre dyrene så raskt som mulig. Hvis flokken vokser raskt vil ikke innviseffekten bli så sterk.

Beregninger viser at hvis man introduserer 300 villrein, vil det antagelig ta ca. 6-7 år før det blir ca. 1000 villrein i området, jf. figur 5.1. På lang sikt er forvaltningsmålet å opprettholde store sammenhengende villreinområder, med trekk på tvers av villreinområdene i Langfjella-regionen. Ved å tilrettelegge forholdene for økt utveksling av rein mellom dagens forvaltningsenheter (villreinområder/soner) innen Langfjella regionen, vil ikke antall dyr som aktivt settes ut være like kritisk med tanke på bestandens genetiske pool. Dette åpner også for mer naturlig reetablering av området på sikt.

Figur 5.1. Figuren viser antatt bestandsvekst gitt overføring av hhv. 200 villrein (rød), 300 villrein (grønn) og 100 villrein per år i tre år (blå). Med disse alternativene tar det rundt 6-8 år for bestanden i sone 1 er oppe i 1000 dyr. Figuren er laget av Atle Mysterud, UiO.

På Hardangervidda er antallet villrein høyt, og det er ikke behov for en økt bestand selv om mange dyr eventuelt hentes derfra til Nordfjella sone 1. Hardangervidda ligger på en relativt lav fellingsprosent i jakta. En for stor bestand på Hardangervidda kan bidra til økt konkurranse om beiteressurser og at dyr trekker ut av området.

6.2 Forvaltning og jakt

For å ha en bestand som er egnet til å hente ut dyr fra, men som samtidig skal opprettholdes på et visst nivå i sone 2, må avskytingen tilrettelegges for bestandsvekst. Slik kan vi teste flere villrein i forbindelse med jakt uten at det går negativt utover kalvetilvekst og tetthet. Den samme modellen som skal bidra til å svare på hvor mange rein som må testes før Nordfjella sone 2 kan friskmeldes, vil også bidra til å skissere en slik uttaksstrategi.

Når brakkleggingsperioden er over, skal jakt i sone 2 begrenses eller opphøre de årene man trenger å overføre dyr til sone 1. Dette skal bidra til å opprettholde bestanden i sone 2, samtidig som man reetablerer sone 1 med "overskuddet" fra sone 2. Sentrale og lokale forvaltningsmyndigheter må i samråd vurdere jakt basert på antallet rein i ulike kjønns- og aldersgrupper som befinner seg i sone 2 i den aktuelle perioden.

De første årene i en oppbyggingsfase må dyrene få ro til å etablere seg i sone 1, og jakt bør ikke foregå i sone 1 denne fasen. Fortløpende testing for forekomst av prioner i området må gjennomføres gjennom testing av døde dyr (fallvilt) og eventuell testing av møkk dersom denne metoden er utviklet.

Jakt i sone 1 kan starte opp etter nærmere vurdering av lokal villreinformasjon og Miljødirektoratet. Alle villrein som felles må da testes for skrantesjuka. I hele perioden må alle fallvilt av villrein testes for skrantesjuka.

6.3 Involvering av aktører

Det er viktig at det blir en god dialog med og mellom grunneiere på ulike sider av fylkesveg 50, altså i hhv. sone 1 og sone 2. I fasen hvor det skal jaktes i sone 2, bør dialogen blant annet handle om en god og riktig avskyting for å få testet flest mulig villrein uten at bestanden reduseres. Etter brakkleggingsperioden, når selve reetableringsfasen starter, må man ha aksept for jaktstopp eller begrenset uttak i sone 2 i ca. tre år. I disse årene vil overskuddet av villreinbestanden i sone 2 overføres til sone 1. Det er viktig at det bygges opp lokal forståelse for oppbygging av villreinbestanden i sone 1. Herunder må det være en dialog mellom sentrale og lokale aktører og fagpersoner for å avgjøre når jakt skal starte opp i området.

6.4 Rein som overføres til sone 1

Yngre dyr kan ha lettere for å bli værende i et nytt område, da de er mindre tradisjonsbundne og det er mindre sannsynlig at disse vil trekke tilbake dit de kom fra. Ideelt sett bør derfor villrein som overføres til sone 1 være 1-2 år gamle.

Det bør være en stor overvekt av hunddyr som introduseres, dette for å få rask bestandsvekt gjennom kalveproduksjon. Overføres dyrene på vinteren er det mindre risiko for kalven om den kommer bort fra moren, da kalvene vil være store nok til å klare seg selv.

Blant dyrene som introduseres bør det være ca. 15 % bukk. Dette vil være tilstrekkelig for å bedekke simlene, og tilsvarer også målet for andelen storbukk i Nordfjella. Det er ønskelig å prøve og ikke overføre store bukker. Årsaken er at slike storbukker fort blir dominerende og foretar det meste av parringen. Med et jevnt over yngre bukkeselement, vil flere delta i parringen og gi økt genetisk variasjon i bestanden.

Overføring av villrein vil kreve ressurser til feltarbeid, herunder demontering og oppsett av gjerdet som skiller Nordfjella sone 1 og sone 2.

6.5 Oppfølging av overførte dyr

Etter overføring av villrein til sone 1, skal dyrene ha tilsyn. Dette både for å påse at de holder seg i området og for å få testet eventuelt syke dyr eller fallvilt. I hele oppbyggingsfasen skal alle fallvilt av villrein i sone 1 testes for skrantesyke, basert på prøver fra både hjernen og lymfeknuter.

Flere dyr vil merkes med GPS-sendere i forbindelse med overføring til sone 1. Ved reetablering skal 15-30 villrein (10-15 bukk og 5-15 simler) i sone 1 til enhver tid være merket med GPS-sendere. Det vil i tillegg kreves tilsyn med gjerdene langs vegene i området. Disse skal bidra til at dyr ikke trekker ut av sone 1 etter overføring.

Det er ønskelig å videreutvikle metoder som med sikkerhet kan påvise prioner i blant annet møkkprøver. Dette gjør at man kan teste villrein uten å avlive eller bedøve de først, og vil blant annet kunne være viktig i en gjenoppbyggingsfase hvor det ikke jaktes. Bruk av sensitive metoder som RT-QuIC er relevante i denne sammenhengen. Metoden vil trolig implementeres på Veterinærinstituttet i løpet av 2018. Den er imidlertid ikke godkjent for verifisering av skrantesyke. Det er usikkert om metoden kan brukes, men det er realistisk å få et svar på om den kan benyttes innen reetablering iverksettes. Det er imidlertid viktig å sette av ressurser til å teste og utvikle metoden.

7 Brakkleggingsperioden i Nordfjella sone 1

Gjennomføring av reetableringsplanen krever en vellykket brakkleggingsperiode. Denne planen omtaler derfor kort noen viktige elementer ved brakkleggingen.

7.1 Varighet av brakkleggingsperioden

Etter at alle villrein er fjernet fra sone 1, er det omfanget og varighet av smitte i miljøet som bestemmer varigheten av brakkleggingsperioden. Det finnes ingen informasjon om hvor raskt smittestoffet vil brytes ned i Nordfjella sone 1. Ut i fra dagens kunnskap er brakkleggingsperioden satt til å vare fem år, i tråd med anbefalingen fra VKM (Vitenskapskomiteen for Mattrygghet). Overføring av villrein til Nordfjella sone 1 kan derfor tidligst starte høsten/vinteren 2023.

For å kunne etablere en frisk villrein bestand i Nordfjella sone 1, er det en forutsetning at miljøet er fritt for smitte. For å sikre en vellykket reetablering, må det derfor sikres midler til forskning og utvikling av metoder som kan påvise forekomst av smittestoff i miljøet. Ny kunnskap fra slike prosjekter får betydning for når reetableringen kan starte.

Å hindre potensiell spredning av kjente «hot-spots», som salteplasser, er også en avgjørende faktor for reell brakklegging og varighet av denne. Det må derfor sikres midler til å følge opp salteplassene slik at dårlig sikring av området rundt disse ikke forlenger brakkleggingsperioden.

Brakkleggingsperioden starter når den antatt siste villreinen er ute av området. Det er naturlig nokvanskelig å vite dette med sikkerhet. Dersom villrein påtreffes i området etter at de antatt siste dyrene er avlivet, skal disse dyrene felles og testes. Dersom slike villrein får påvist skrantesjuka, vil det kunne forlenge brakkleggingsperioden. Dersom disse ikke får påvist skrantesjuka, vil det ikke få betydning for lengden på brakkleggingsperioden. Dette krever at det er tilgjengelig ressurser til overvåking av området, herunder tilsyn med gjerder.

7.2 Arealforvaltning

Det er viktig å sikre en arealforvaltning av Nordfjella sone 1 som tilsvarer at det er villrein der, også i brakkleggingsperioden. Dette blant annet for å sikre at området ikke blir gjenstand for annen arealbruk eller at det tilrettelegges for økt ferdsel inne i villreinområdet. Arealsonering og retningslinjer slik det er fastsatt i Regional plan for Nordfjella med Raudafjell 2014-2025 skal fortsatt gjelde. Arbeid med utvikling og gjennomføring av avbøtende tiltak som kan forbedre området funksjonalitet for villrein, for eksempel ved reduksjon av migrasjonsbarrierer, skal fortsette. Dette er blant annet aktuelt i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer, og ved utvikling og fastsetting av sti- og løypeplaner. Det bør legges til rette for gode naturlige trekkmuligheter mellom sone 1 og sone 2 når sperregjerdet langs fylkesveg 50 fjernes. Sperregjerdet mot tamreinområdet langs riksveg 52 bør imidlertid bli stående permanent.

8 Økonomi

Reetablering av bestanden i Nordfjella sone 1 betinger at det foreligger tilstrekkelige økonomiske ressurser til friskmelding av bestander, til metodeutvikling for å påvise smittestoff og til gjennomføring av reetableringen.

Tiltakene som foreslås i planen er av en slik art og et slikt omfang at detaljert budsjettering er svært krevende. Vi har begrenset med erfaringstall, og effektiviteten er blant annet avhengig av forhold som ligger utenfor vår kontroll. Vi regner med at estimatene må justeres. Tabellen under gir kun oversikt over kostnader knyttet til selve reetableringen. Kostnader relatert til skrantesjuka kartlegging m.m. vil påløpe i tillegg de kommende årene. Vi ønsker derfor en tett dialog med de berørte departementene i forbindelse med budsjettprosesser i årene framover.

Med utgangspunkt i at villreinen skal være ute av området innen 1. mai 2018, er det naturlig å beregne oppstart av brakkleggingsperioden i løpet av 2018, med en påfølgende oppstart av reetablering i 2023.

I hele brakkleggingsperioden må området overvåkes med økt tilsyn og prøvetaking. Aktuelle kildebestander må også kartlegges og overvåkes. Overvåking, kartlegging og nødvendig FoU anslås til en kostnad på rundt 6,5 millioner/år for Miljødirektoratet. For Mattilsynet anslås kostnadene på rundt 4,5 millioner/år.

Reetableringen med antatt oppstart høsten 2023 har Miljødirektoratet ikke kostnadsberegnet, da dette avhenger av hvilke områder som blir valgt som kildebestand og hvilke metoder som skal benyttes. Mattilsynet har anslått at i selve reetableringsperioden vil overføring av dyr medføre en kostnad på 1 million/år i tillegg til de rundt 4,5 millioner/år som er angitt i brakkleggingsperioden (se avsnittet over).

I tillegg må det landsomfattende screeningprogrammet for skrantesjuka fortsette i overskuelig framtid. Utgiftene til dette må påregnes å ligge på dagens nivå.

Tabell 8.1. Tabellen viser samlet tentativt budsjett for skisserte tiltak fram til reetablering er gjennomført. Reetableringen har antatt oppstart høsten 2023. Kostnader til overføring av dyr fra andre områder er ikke tatt med for Miljødirektoratet, da dette avhenger av hvilke områder som er aktuelle og hvilke metoder som benyttes.*

Tiltak	Kartlegging	FoU (møkk, genetikk, sensitive tester)	Tilsyn dyr, gjerder og grunder	GPS-merking	Overføring av dyr	Diverse	Sum
MT 2018	1.500.000	1 500 000	1.000.000			500.000	
MD 2018	4 000 000	1 500 000	200 000	500 000		650 000	
MT 2019	1.500.000	1 500 000	1.000.000			500.000	
MD 2019	4 100 000	1 500 000	210 000	500 000			
MT 2020	1.500.000	1 500 000	1.000.000			500.000	
MD 2020	4 300 000	1 500 000	230 000	500 000			
MT 2021	1.500.000	1 500 000	1.000.000			500.000	
MD 2021	4 400 000	1 500 000	240 000	500 000			
MT 2022	1.500.000	1 500 000	1.000.000			500.000	
MD 2022	4 500 000	1 500 000	250 000	500 000			
MT 2023	1.500.000	1 500 000	1.000.000		1.000.000	500.000	
MD 2023	4 600 000	1 500 000	500 000	500 000	???		
MT 2024	1.500.000	1 500 000	1.000.000		1.000.000	500.000	
MD 2024	4 700 000	1 500 000	500 000	500 000	???		
MT 2025	1.500.000	1 500 000	1.000.000		1.000.000	500.000	
MD 2025	4 800 000	1 500 000	500 000	500 000	???		
MT 2026	1.500.000	1 500 000	1.000.000		1.000.000	500.000	
MD 2026		1 500 000	300 000	500 000			

MT 2027	1.500.000	1 500 000	1.000.000		1.000.000	500.000	
MD 2027		1 500 000	300 000	500 000			
Ukjent dato							

*Oversikten antar oppstart av brakkleggingsperioden 1. mai 2018. Dersom ikke alle villrein er fjernet innen da, vil det påløpe behov for ytterligere økonomiske midler til å fortsette uttaket av villrein i sone 1. Det vil også bidra til forlenget periode før reetablering kan starte med påfølgende kostnader.